

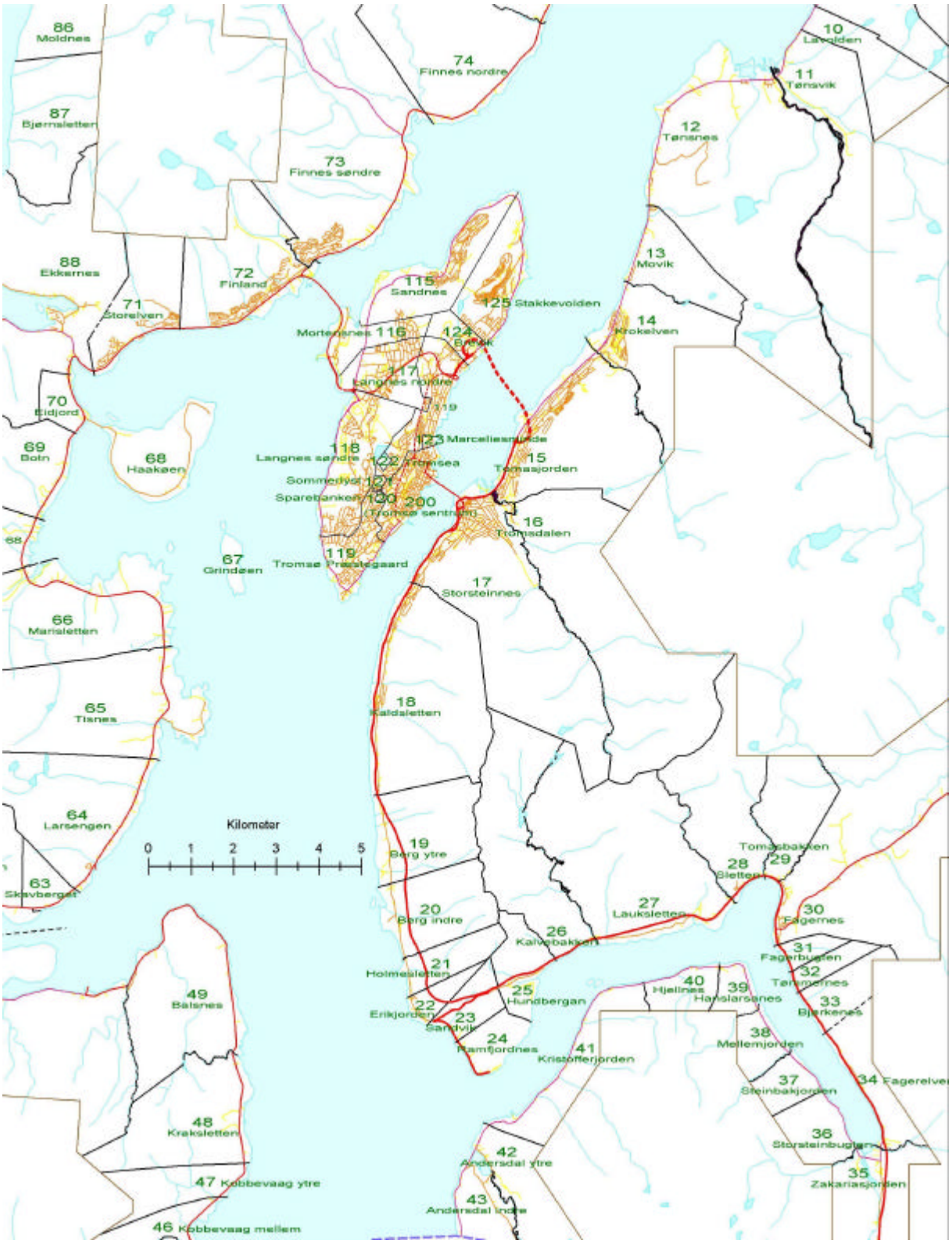
Flerbruk av byen, marka og fjellan

Flerbruksplan for Tromsdalen, Tromsdalstinden, Innlandet og Ytre Ramfjord

Geografisk område

Utmarka og fjellene rundt Tromsø er privat grunn. Dette gjelder også det aktuelle området på eiendommene fra gårdsnr. 15 Tomasjord i nord til gårdsnr. 30 Fagernes i sør. Med unntak av utmarka på gårdsnr. 17 Storsteinnes som eies av Tromsø kommune, er all grunn privat. Se kartet over matrikkelinndelinga i de bynære områdene.

Erfaringer fra arbeidet med forvaltningsplan for byfjell og FYSAK i Tromsø. Foredrag på landskonferansen om friluftsliv, Tromsø 2. – 4. juni 2004. Ragnhild Sandøy

Bakgrunn og problemstilling

Området vårt er gammel beitemark, men blir brukt av stadig flere til fysiske aktiviteter og naturopplevelser. Geografisk berører området både bydeler,

bynære soner og distrikt, Området berører to bydelsråd; Kroken og Tromsdalen, samt to utviklingslag, Innlandet og Ramfjord.

Vi snakker om nødvendige kvaliteter og infrastruktur for fysisk aktivitet og naturopplevelser, i eksisterende bydeler, i en bydel under utbygging, Kalsletta og i bynære bygder.

Vi snakker om Tromsdalstinden, om Fjellheisen, Fløya, om Tromsdalen og Djupdalen - kjente byfjell, ei kjent elv og ei viktig og mye brukt bymark med mange ulike delområder.

Vi snakker om estetikken langs en internasjonalt trafikkert mellomriksveg, E-8, Nordlysvegen, som går fra Haparanda til Tromsø.

Vi snakker om et landskap av nasjonalt og internasjonalt format.

Her er et hundretalls eiendommer. Mange av disse eies i store sameier, der eierne bor utenbys. Beskjeden inntekter fra jakt i fiske, ingen skogsdrift gjør at verken grunneierne eller grunnierlaget har økonomi eller organisasjon til en moderne forvaltning.

Tromsø kommune har liten innsats og ingen egen enhet som ivaretar friluftspolitikk og tilrettelegging.

Dette viser litt av den spennende problematikken i forvaltning av bynær fjell og mark.

For 2003 ble følgende oppgaver prioritert:

1) Seminar om flerbruk og markaforvaltning: Byen, marka og fjellan 14. og 15.11.03,
2) Turkart og tursti- og løypesystemet,

Tilrettelegging for tur og naturopplevelser - turinformasjon, tursti- og løypenettet i området rundt Tromsdalstinden

Arbeidet og vurderingene som er gjort i den delen av flerbruksplanen som gjelder tur og naturopplevelser; turinformasjon, tursti- og løypenettet, er nedfelt i en egen rapport som er sendt over til Tromsø kommune.

Grunneierlagets intensjon er at denne rapporten og lagets anbefalinger kan danne grunnlag for den videre dialog med kommunens faglige og politiske organer

og konkrete framtidige løsninger. Laget har bedt om et møte om videre oppfølging.

Hovedkonklusjoner

Tur og opplevelser i bynære fjell og utmarker forutsetter løsning av mange interesser og praktiske oppgaver:

- Informasjon; turkart, guidehefter, hjemmeside
- Informasjon i terrenget: plakater, skilting, informasjonstavler
- Tilrettelegging: Tur- og trimstier, skiløyper, turløyper, rasteplasser, parkeringsplasser, atkomst fra boligfeltene, m.m.
- Vern av stier og naturområder

Vi mener at vi i 2003 sammen med Tromsø kommune har lagt et godt grunnlag for å løse de mange formelle og praktiske utfordringene innen temaet. Det er gjort et stort arbeid med kartlegging, fotografering, innsamling av informasjon og stoff, faglige vurderinger av de ulike delområdene. Man har utvekslet erfaringer med andre byer; Narvik, Bodø, Trondheim og Bergen. Det har vært en viktig læreprosess, i grunneierlaget og blant deltakerne fra kommunens side.

Det som skal skje, må holde kvalitetsmessige mål og ha legitimitet hos rettighetshavere og publikum. Dette er ikke tilfelle i dag og vi mener faktisk at det heller ikke er mulig i dag. I dag ser vi at viktig kulturhistorie og skjønnhet blir ødelagt, det utrøves hærverk og selvtakt og anlegg bygges uten at de er godkjent etter plan- og bygningsloven.

For å bedre dages situasjon og kommune opp på et nivå vi er tjent med, kreves en langsiktig strategisk plan, det krever struktur og det krever profesjonalitet i forvaltning og daglig drift. Det krever vedtatte standarder, det krever en tydelig organisasjon, det krever gjennomføring.

Selv med mange brukere, er det ingen inntektsgivende virksomhet i denne bynære marka. Det er i dag ikke naturlig eller mulig at grunneierleget skal være utøvende organ alene. Laget har ikke apparat til å forestå den daglige drift.

Det er også nesten meningsløst å sette i verk omfattende apparat rundt sti- og løypenett, all den stund traséene og atkomstene ikke er sikra gjennom plan- og bygningsloven. Stadig bygges de beste arealene ned til boligformål.

Vi har i vårt arbeid vurdert og konkludert med hvordan tilrettelegginga bør skje. Vi har også peikt på hvilke krav dette stiller til organisatoriske rammer dersom man skal unngå selvtekt, ødeleggelser av kulturhistoriske anlegg og ulovligheter.

Tromsø er kandidat til arrangementer av Vinter OL i 2014. det stiller desto større krav til profesjonalitet i landskap og fjellforvaltning.

Før man nå gjør noen form for fysiske tiltak og tikrettelegging, bør det etableres en bymark- og fjellforvaltning i et samarbeid mellom Tromsø kommune og grunneiersida rundt byen. Vi mener dette bør skje etter erfaringene og modellene fra Bergen, Trondheim eller Bodø.

Rapportens sammendrag

Målsetting

- i framtida skal det være turstier og løypenett som tilfredsstiller et moderne samfunns behov for fysisk aktivitet og naturopplevelser
- ingen skal være nødt til å kjøre bil for å utøve daglig mosjon- og treningsaktivitet

Grunneierlaget ønsker å

- dokumentere de gamle trakkene, fevegene og krøtterstiene fra gårdene på Innlandet
- legge til rette for tur og trim i marka ved å ta vare på de beste av disse og ruste de opp til turveger og kulturstier.
- ta vare på og synliggjøre sporene fra landbrukets bruk av marka og fjellet
- kanalisere trafikken utenom de viktigste beiteområdene, hindre unødig terrengslitasje

For å oppnå dette har det vært nødvendig å

- registrere stier og gamle feveger
- digitalisere de viktigste stiene og turvegene
- registrere eksisterende tilrettelagte turveger og skiløyper
- vurdere hvilke traséer som bør prioriteres for tilrettelegging
- vurdere/gjøre avtaler med grunneierne
- bidra til å sikre atkomst fra boligområdene til de viktigste tur- og trimstiene

Fysiske tiltak som er aktuelle

- Rydde stiene og vegene for kratt og granskog. F. eks. er vegene til fjells rydda på Berg og på Solligården i regi av etablert dugnadsgjeng
- Vedlikeholde og restaurere stikkrenner og tørrmurer
- Produsere og sette opp pilskilt
- Sette opp trimposter med kasse, trimbok og rasteplass på spesielle steder

- Turistvegen er et verneverdig anlegg som bør restaureres

Forholdet til plan- og bygningslovens virkemidler
For å hindre nedbygging av atkomstene til marka, holde elvene åpne for allmennhetens ferdsel, sikre de beste stiene og naturområdene, er det behov for:

- Markagrense
- byggeforbud inntil vassdrag
- retningslinjer for sikring av denne typen infrastruktur i alle utbyggingsområdene og reguleringsplaner/bebyggelsesplaner
- alle fysiske inngrep som nye veger, og lignende må være godkjent etter plan- og bygningsloven før bygging

Organisering av forvaltningsansvaret
Det er mange oppgaver som kan utføres av dugnadsgjenger, lag og foreninger og entreprenører. Rydding av kratt og skog i og langs stiene kan etter avtale med grunneierne løses i enkelhet dersom noen er villige til å gjøre arbeidet. Gjennomføring av informasjon og tilrettelegging av stier og veger krever profesjonalitet og kontinuitet. Dersom tiltakene skal holde kvalitetsmessig mål, må utførelsen være etter vedtatte standarder. Verken grunneierne eller Tromsø kommune er i dag i stand til å ivareta dette behovet. Det bør derfor etableres en Fjell- og utmarks-forvaltning i Tromsø. Med et Råd, en faglig ansvarlig og en enkel operativ enhet som har konkrete oppgaver, etter modell fra Bergen, Bodø og Trondheim.

Fjell- og markaforvaltning – viktig tema for storbysamarbeid i Norge!

Seminaret som ble arrangert på Fjellheisen, samlet ildsjeler, organisasjoner. Bydelspolitikere, forskere og kommunalt ansatte. Det ble holdt innledninger om status og erfaringer fra marka- og fjellforvaltning i Bergen, Trondheim, Bodø, Bergen og Narvik.

Seminaret var svært inspirerende og det var enighet om at temaet og erfaringen må gjentas. Vi trenger møteplasser for kommunene om temaet og det er viktig å utvikle markapolitikk som et kommunal politikkområde med status. Det er viktig at politikerne setter sakene på sin dagsorden. Dette er ikke et tema bare for turekspertene.

Derfor trur jeg det er smart - og riktig – at dette blir gjort som et ledd i et nettverksarbeid mellom større byer i Norge. Vi trenger et eget storbysamarbeid om markapolitikk.

Initiativ og ansvar:
Innlandet og Ytre Ramfjord Grunneierlag
Prosjektleder:
Ragnhild Sandøy
Samarbeidpartnere:
Tromsø kommunes tverrsektorielle ressursgruppe som har bestått av Tone Hammer og Jenny Mikalsen, Byutvikling, Therese Sigurdsen far Parkkontoret, nå Byutvikling, Guttorm Evensen, Eiendom og utbygging, Leidulf Olsrud og Lars Petter Granmo fra Plan og næring. GIS-koordinator, Mark Bowler, som har bidradd med råd og hjelp.
Finansiering:
Arbeidet er omfattende og det er søkt finansiering til arbeidet fra flere hold. Fylkesmannens landbruksavdeling, STILK-midler, kr. 125.000,- pr år i 3 år.
Fra Tromsø kommunes side har Miljøutvalget innvilget kr. 150.000,- som økonomisk bidrag, men da til konkrete tilretteleggingstiltak.